DESCHIDEREA DATELOR GUVERNAMENTALE CU CARACTER PUBLIC: PROBLEME ŞI PERSPECTIVE

Dumitru LAZUR

În 2011, Republica Moldova, printre primele 20 de ţări ale lumii, a deschis un ghişeu unic al datelor deschise deţinute de instituţiile guvernamentale, alăturându-se mişcării globale „Acces la datele guvernamentale cu caracter public". Aplicarea în practică a standardelor europene în acest domeniu este anevoioasă – jurnaliştii şi activiştii întâmpină dificultăţi la accesarea datelor deschise, pe când un număr important de instituţii publice nu folosesc portalul date.gov.md.

Dreptul cetăţenilor de a solicita şi a primi informaţii de interes public este garantat de Constituţia Republicii Moldova: „Dreptul persoanei de a avea acces la orice informaţie de interes public nu poate fi îngrădit" [1]. Mai mult, în mai 2000, a intrat în vigoare Legea privind accesul la informaţie, care a oferit instrumentele juridice necesare pentru exercitarea dreptului la informaţie.

Legea privind accesul la informaţie defineşte termenul „informaţii oficiale", considerând ca atare „toate informaţiile aflate în posesia şi la dispoziţia furnizorilor de informaţii, care au fost elaborate, selectate, prelucrate, sistematizate şi/sau adoptate de organe ori persoane oficiale sau puse la dispoziţia lor în condiţiile legii de către alţi subiecţi de drept" [6]. Nici Legea privind accesul la informaţie, nici o altă lege a Republicii Moldova nu explică expres noţiunile de „informaţie de interes public" sau „date cu caracter public", fapt care creează impedimente grave în exercitarea activităţii profesionale a multor instituţii sociale, între care şi mass-media.

Termenul de „informaţie de interes public" a fost definit în 2011 în textul Hotărârii Guvernului nr. 471 din 28 iunie 2011. „Informaţii de interes public se consideră cele care privesc activităţile sau rezultă din activităţile unei autorităţi publice sau instituţii publice, indiferent de suportul ori de forma sau modul de exprimare a informaţiei" [3].

Noţiunea de „informaţie de interes public" din Hotărârea Guvernului nr.471 este definită exact ca în Legea nr. 544/2001 privind liberul acces la informaţiile de interes public din România. Noţiunea este tălmăcită cu respectarea principiile stabilite de standardele mediatice ale Consiliului Europei, inclusiv de Convenţia Consiliului Europei privind accesul la documentele oficiale.

Deschiderea datelor guvernamentale cu caracter public ca proces social a luat amploare datorită dezvoltării rapide a Internetului. Organele de stat nu au fost ocolite de acest proces. În prima jumătate a anilor 2000, în Internet au apărut primele site-uri oficiale ale instituţiilor publice. La 19 iunie 2006, Guvernul, prin Hotărârea nr.668, a aprobat Regulamentul cu privire la modul

de publicare a informației pe paginile oficiale ale autorităților administrației publice în rețeaua Internet, care prevedea expres că „autoritățile administrației publice sunt obligate să dispună de o pagină web oficială proprie în rețeaua Internet, în scopul publicării informației despre activitatea lor" [4].

În următorii ani de la adoptarea hotărârii, ministerele, autoritățile administrative centrale şi alte autorități şi instituții publice au folosit paginile lor web pentru a deschide şi distribui date cu caracter public, scutind astfel cetățenii, în special jurnaliştii, de povara solicitării, prin intermediul scrisorilor oficiale, a informațiilor statistice sau de altă natură care prin definiție trebuie să fie publice.

La 3 aprilie 2012, Guvernul a decis, prin Hotărârea nr.188, ca paginile oficiale ale autorităților administrației publice în rețeaua Internet să funcționeze după reguli unice. Regulamentul în cauză include o listă de informații pe care autoritățile administrației publice, în funcție de specificul activității acestora, sunt obligate să le publice pe paginile lor web.

Un an mai devreme, la 29 aprilie 2011, prin dispoziția nr.43, Guvernul a decis crearea portalului datelor guvernamentale cu caracter public www.date.gov.md „în scopul asigurării transparenței procesului decizional şi participării cetățenilor la actul de guvernare, precum şi accesului cetățenilor şi mediului de afaceri la datele guvernamentale cu caracter public" [2]. Centrul de Guvernare Electronică (CGE) a fost numit responsabil de coordonarea dezvoltării şi mentenanței portalului. CGE şi-a propus să adune pe o singură pagină web seturile de date deschise cu caracter public pe care instituțiile de stat le publică, cu sau fără regularitate, pe paginile lor web.

La 4 aprilie 2012, prin Hotărârea nr. 195, Guvernul a aprobat Planul de Acțiuni pentru o Guvernare Deschisă pe anii 2012-2013, care prevede, printre altele, asigurarea procesului de reutilizare a informației din sectorul public, inclusiv dezvoltarea portalului guvernamental date.gov.md în calitate de ghişeu unic de acces la toate datele guvernamentale deschise [5].

Analiza seturilor de date deschise relevă că din cele 41 de ministere şi autorități ale administrației centrale prezente pe portalul date.gov.md, doar 14 (sau 34%) au publicat în perioada iunie-decembrie 2013 seturi de date noi. În total, au fost publicate 90 de seturi de date noi. În lipsa unor sancțiuni disciplinare sau de altă natură, multe ministere şi instituții publice pur şi simplu ignoră prevederile dispozițiilor şi hotărârilor Guvernului.

Adoptarea Legii nr. 305 cu privire la reutilizarea informațiilor din sectorul public nu a impulsionat în mare măsură, în a doua jumătate a anului 2013, procesul de deschidere a informațiilor publice. Unul din motive este adoptarea cu întârziere, la 8 noiembrie 2013, a Normelor metodologice de aplicare a Legii nr. 305 din 26 decembrie 2012 privind reutilizarea informațiilor din sectorul public.

Analiza interesului publicului față de seturile de date publicate în iunie-decembrie 2013 şi, respectiv, utilitatea lor pentru public, relevă un interes redus față de acestea. Majoritatea seturilor de date noi (47%) au fost accesate de doar 11-50 de ori, pe când 29% – de 51-100 de ori. Doar 20% din toate seturile de date au fost descărcate de mai mult de 101 ori.

Se recomandă să fie schimbate principiile de funcționare a portalului date.gov.md în conformitate cu necesitățile jurnaliştilor, societății civile etc. Pentru a asigura relevanța şi utilitatea datelor deschise pentru mass-media şi societatea civilă, se recomandă: i) identificarea unor criterii clare de stabilire a spectrului complet de date guvernamentale care trebuie deschise de fiecare instituție în parte, exercițiu ce ar trebui să fie făcut de fiecare instituție în colaborare cu societatea civilă; ii) stabilirea unor criterii bine definite de publicare a seturilor de date deschise, aşa încât acestea să fie complete, comprehensive şi actuale.

Referințe:

1. *Constituția Republicii Moldova din 29 iulie 1994.* http://lex.justice.md/document_rom.php?id=44B9F30E:7AC17731
2. *Dispoziția Guvernului Republicii Moldova nr. 43 din 29 aprilie 2011.* http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=338417
3. *Hotărârea Guvernului nr. 471 din 28 iunie 2011 privind aprobarea Planului național de acțiuni pentru implementarea în Republica Moldova a Convenției privind accesul la informație, justiție şi participarea publicului la adoptarea deciziilor în domeniul mediului (2011-2015).* http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=339051
4. *Hotărârea Guvernului nr. 668 din 19 iunie 2006 privind paginile oficiale ale autorităților administrației publice în rețeaua Internet.* http://lex.justice.md/md/316361/
5. *Hotărârea Guvernului nr.195 din 4 aprilie 2012 cu privire la aprobarea Planului de acțiuni pentru o Guvernare Deschisă pe anii 2012-2013.* http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=342679
6. *Legea nr. 982 privind accesul la informație din 11 mai 2000*. http://lex.justice.md/md/311759/